

Felsőoktatási rangsorok

Elsőből lesznek az utolsók?

**A felsőoktatási rangsorok előállítására mára lassan külön médiaiparágá-
gá fejlődött. A felsőoktatási jelentkezési időszak alatt több gazdasági
és közéleti magazin, valamint napilap oldalain található ilyen-olyan
szempontok alapján összeállított egyetemi és főiskolai rangsorokat.
Kérdéses azonban, hogy az elérhető rangsorok mennyire megbízható-
ak, és valóban képesek-e segíteni a könnyebb intézményválasztást.**

A felsőoktatási rangsorok óshazája természetesen az USA, ahol több mint 3000 egyetem közül választhatnak a továbbtanulni vágyó fiatalok. Külföldön, elsősorban tőlünk nyugatabbra, elfogadott és hasznos segítséget jelent a továbbtanulóknak, a szülőknek és nem utolsósorban a munkaadóknak a felsőoktatási intézményeket rangsorba állító listák.

Az első rangsort 1983-ban állították össze az Egyesült Államokban, a US News and World Report kiadványában, amelyből ma már 11 millió példányt értékesítenek az országban. Nagy-Britanniában 1990 óta, Németországban 1998 óta rendszeresen publikálják a különféle mérőszámok és módszertan alapján összeállított ranglistákat. Van, ahol a ranglistát maguk a médiumok készítik el saját kutatásaik és szempontrendszerük alapján, de egyes országokban, például Angliában, állami forrásból származó adatokat publikálnak.

A rangsorok többféle szempont alapján készülhetnek, általában attól függően, hogy a rangsor készítőjét milyen cél vezérelte. Létezik olyan lista, amely kifejezetten az üzleti iskolákat hasonlítja össze, de létezik a kutatás-fejlesztési tevékenységek alapján történő rangsorolás, valamint évek óta rendszeresen megjelennek a műszaki és az MBA képzés nem csak lokális, de világviszonylatú összehasonlításai is.

A cél minden rangsor esetében ugyanaz volt: iránymutatást adni a rendkívül széles képzési palettán való eligazodáshoz úgy, hogy összehasonlítható váljon az egyes intézmények kutatási és oktatási tevékenységének színvonala is.

KI KÉSZÍTSE A RANGSOROKAT?

Hazánkban több újság, valamint az OFIK készít felsőoktatási rangsort, utóbbi elsősorban a rendelkezésére álló adatok mennyisége és minősége okán hiteles, és mára a legnépszerűbb felsőoktatási iránytű.

Az persze nincs kőbe vésvé, hogy ki készítse a rangsorokat, de alapvető követelmény, hogy az adatok hitelesek, pontosak és frissek legyenek, valamint

szakemberek dolgozzák fel azokat. Lényeges szempont az is, hogy bárki, legyen az: középiskolás diák, felsőoktatási hallgató, tanár vagy szülő, könnyen értelmezhesse a rangsorokat.

A laikusok számára gyakran nehézséget jelent többoldalas táblázatokból megfelelő következtetéseket levonni, a szempontrendszer sem mindig egyértelmű, és az sem, hogy a lista készítésekor használt konkrét szempontok vajon ugyanolyan fontosak voltak-e a rangsor készítőinek, mint a felvételző diáknak.

A továbbtanulók és szülei érdeke természetesen az, hogy bárki is készítse

ek, ezért ezeket viszonylag könnyű rangsorba állítani. Hosszas szakmai megfontolást követően több forrásból származó információkat gyűrnék össze. Ezek egy része a jelentkezési és felvételi adatokból származik, ilyen statisztikai adat lehet az adott szakra, karra felvettek átlagos pontszáma, az első helyen felvettek száma, az OKTV-helyezettek száma vagy akár a középiskolai rangsorból, az élményből, tehát a legjobb középiskolákból érkezők aránya.

Másrészt az intézményre vonatkozó információk is komoly súllyal szerepelnek az összesítésben, mint például az egy hallgatóra eső minősített oktatók száma, a számítógéppel való ellátottság aránya vagy a könyvtári állomány nagysága. Az OFIK által készített Felvi-rangsor esetében pedig a hallgatói, oktatói és a munkaerő-piaci elégedettséget vizsgáló felmérések eredményei is befolyásolják a végeredményt.

ezeket a listákat, olyan információra hagyatkozzon, amely hiteles naprakész, és minél pontosabb iránymutatást ad a megszerzhető diploma munkaerő-piaci értékéről.

MILYEN SZEMPONTOKRA FIGYELJÜNK?

A felsőoktatási rangsorok készítői általában olyan szempontokat vesznek figyelembe, amelyek mérhetőek, számszerű-

Az adatok legnagyobb hátránya az, hogy múltbéli eseményeket foglalnak össze, vagyis közel sem biztos, hogy az adott szakon a jövőben is hasonló eredményeket várhatunk. A jövőbe látás képessége helyett a szakértők szerint ugyanakkor nagy esély van arra is, hogy a rangsorok „önbeteljesítő” erővel hatnak a jelentkezési kedvre, vagyis hozzájárulnak a legjobb intézmények pozíciójának megőrzéséhez, és ezzel kiszámíthatóvá válik a megmértetés erőssége is.

HOGYAN OLVASSUK A RANGSOROKAT?

A rangsorok hátterének, módszertanának megismerése elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy meggyőződjünk a rangsor hitelességéről, használhatóságáról. Diákként természetesen nagy a csábítás, hogy az abszolút elsőt keressük minden listában, de ez nem szerencsés szempont. Az igazán jó listák nem vállalkoznak összevont egyetemi rangsorok készítésére, hiszen egy intézményen belül óriási különbségek lehetnek a képzés területe, színvonala, a hallgató létszám vagy a diploma munkaerő-piaci értéke között. A jól használható rangsorok elsősorban kari szinten vagy szakokra lebontva elemzik az egyes képző intézmények pozícióját.

Hogyan érdemes kézbe venni egy felsőoktatási rangsort? Először is, mielőtt egy pillantást is vetnénk a táblázatokra, fogalmazzuk meg, mit is várunk el attól az intézménytől, ahova szívesen adnánk be a jelentkezésünket. Írjuk le ezeket a szempontokat, majd rangsoroljuk a szempontokat fontosságuk szerint. Ha

hogy olyan szempontok nem vagy csak kis súllyal szerepelnek, amelyek az intézményválasztó számára ugyanakkor rendkívül fontosak, de nehezen mérhetőek. Az sem biztos, hogy a legjobb hírű, első helyen szereplő intézmény a legmegfelelőbb számunkra. A presztízs fontos szempont, de előfordulhat, hogy a saját rangsorunkban az utolsókból lesznek az elsőek.

LEHETŐSÉG VAGY VESZÉLY?

A munkaerőpiac ma már nem kínál korlátlan elhelyezkedési lehetőséget minden friss diplomás számára. A felsőoktatási intézmény kiválasztása felelősségteljes döntés, amelynek súlyát közvetve hallgatóként, valójában viszont a tanulmányok végeztével, munkakeresés közben érzik át a fiatal pályakezde. A cégek ma már kényelmesen válogathatnak az egyes intézményekből jelentkezők közül, sőt biztosan lehetünk benne, hogy a személyzetis kolléga asztalán ott hever majd a felsőoktatási intézmények rangsora is.

A legnehezebben ugyanakkor éppen a munkaerőpiac értékelése mérhető. A legtöbb rangsor igyekszik ugyan valamilyen formában teret adni a munkáltatók véleményének, egyelőre azt, hogy kiket és mennyiért foglalkoztatnak majd a cégek, részletkérdésként kezelik.

MIT SZÓLNAK HOZZÁ AZ INTÉZMÉNYEK?

A felsőoktatási rangsorokat többségében nem azok az intézmények vitatják, amelyek az előkelőbb helyeken szerepelnek, hanem a kisebb, fiatal vagy egyéb szempontok miatt hátrébb sorolt képzőhelyek. Sokan valóban kételkednek abban, hogy a tudományos fokozattal bíró oktatók, a bekerülési pontok átlaga vagy az oktatói vélemények kellő mélységében tükrözik a képzés színvonalát.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter, a Felsőoktatás nyilvánossága konferencián hangsúlyozta, hogy a magyar felsőoktatási intézmények nemcsak hazánkban, hanem világviszonylatban is versenyeznek a hallgatókért. A versenyben való részvétel nem opcionális, mert csak az az intézmény maradhat talpon, amelyik biztosítja a világszínvonalú, minőségi képzést hallgatóinak. A miniszter szavai visszaköszönnének a felsőoktatási rangsorok készítői által megfogalmazott célokban is.

Szakértők szerint az egyetemi és főiskolai rangsorok akkor teljesítik igazán küldetésüket, ha a továbbtanulók mellett maguk az intézmények is elfogadják azok létjogosultságát. A cél az, hogy az intézmény, tükröt tartva maga elé, szembesüljön valós piaci helyzetével, lássa erősségeit és gyengeségeit, és konkrét lépéseket tegyen a hátrányok felszámolásáért.

Hosszú távon persze minden intézmény fennmaradásának kulcsa, hogy a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelő hallgatókat bocsásson ki a falai közül. Ezt a törekvést erősíti a tudatosan adott pályára készülő, az intézményválasztás kérdésében gondosan mérlegelő diákok számának gyors növekedése is. A tudatos pályaválasztás előtérbe kerülését gyorsíthatja a fer (fejlesztési részhozzájárulás) bevezetése is, vagyis az a tény, hogy amely intézmény képzését a diák kiválasztja, ott már fizetnie is kell az oktatásért, márpedig ha valamiért fizetünk, azzal szemben magasabb minőségi elvárásokat fogalmaz majd meg a lendő hallgató.

SÁFRÁNY ZSUZSANNA

> SZTÁRINTÉZMÉNYEK ÉS FUTOTTAK MÉG KATEGÓRIA

Divatba jöttek a világviszonylatú összehasonlító tartalmú felsőoktatási rangsorok: Los Angelesből Tokióig készülnek a listák jogi, gazdasági és műszaki képző intézményekről, vagy mindről egyszerre. Top 50, top 100, top 200 és top 500 lista, vezető helyen, mint egy mantrát, sorolhatnánk a főszereplőket: Harvard, Cambridge, Oxford, MIT, Yale, Stanford, CIT, Berkeley stb. Érdekes, hogy a rangsorok élményében többnyire nem szerepel az angolszász világon kívül intézmény, sőt az öreg

kontinens vezető felsőoktatási intézményei is lemaradva bukkannak csak fel.

A Shanghai Jiao Tong University által készített ranglista, becenevén a Shanghai-lista, egyetlen tókói intézményt említ csak az első húszban, e fölött szemet hunyva, gyakorlatilag ugyanúgy az amerikai és brit intézményeket hirdeti győztesnek, a legjobbnak.

Tényleg ilyen nagy bajban van az európai felsőoktatás? Úgy tűnik, az intellektüel kontinens az integrációs kényszer és az agyelszi-

vás kettős szorításában vergődve egyelőre nem képes felvenni a versenyt az amerikai és ázsiai szuper egyetemekkel.

A méret igenis számít, a jó helyezéshez széles képzési kör, magas hallgatói létszám, intenzív kutatási tevékenység szükséges, és nem árt, főleg nem a Shanghai-lista esetében, néhány élő vagy holt Nobel-díjas tudós sem.

A nemzetközi kitekintésű listák olvasgatása tanulságos, a listák, összeállításuk módszertana miatt, ráadásul jól kritizálhatóak is, de

egyelőre senkinek sem okoznak különösebb álmatlanságot. Ennek ellenére van egy nagyon fontos üzenetük, amin megéri gondolkodni: azon a globális piacon, amelyen oktatási szolgáltatást kínálnak, leendő hallgatóként nemcsak keresleti tényezőt jelentünk majd, hanem a diplománkkal a kézben arra is gondolnunk kell, hogy a „jobb” egyetemeken végzett amerikai, brit, ausztrál, japán, vagy kínai diplomásokkal szemben hogyan vesszük majd fel a versenyt.